Europoslanec Ivan David: Evropská komise chystá na zemědělce dotační podvod

- CZ24 News | 29. června 2020

EU: Ve čtvrtek 25. 6. 2020 jsme ve skupině pro nařízení EU o financování, řízení a kontrole Společné zemědělské politiky projednávali jeden z návrhů, jak reformu zemědělské politiky EU ještě více „ozelenit“. Poslanci z frakce Zelených s podporou zpravodajky návrhu nařízení poslankyně Ulrike Müllerové předložili návrh, který by Evropské komisi umožnil neproplatit členským státům dotace, které národní platební agentury již vyplatily zemědělcům. Předloženou konstrukci jsem při jednání označil za nástroj, jimž by Komise mohla na členské státy páchat dotační podvody.

Jde o složitou a rafinovanou formu, jak členské státy odebíráním dotací zdánlivě legálně trestat za neplnění politických cílů, které si stanovila Komise. Ty cíle přitom vůbec nemusí mít nic společného se zemědělstvím. Tedy s pěstováním rostlin a chovem zvířat pro výrobu potravin.

Dnes jsou dotace v oblasti Společné zemědělské politiky konstruovány jako finanční podpora, která má zemědělcům umožňovat plnění dlouhé řady právních požadavků a zákazů, jež jim ukládá legislativa EU. Systém funguje tak, že zemědělec dostává dotaci za to, že hospodaří podle pravidel stanovených právem EU. Řada požadavků a omezení z práva EU činí výrobu potravin bezpečnější, ale také dražší. Bez dotací by plnění všech požadavků práva EU vyvolalo velké zdražení potravin. Plnění všech fytosanitárních, veterinárních a hygienických předpisů pravidelně kontrolují národní orgány jako je Státní veterinární správa (SVS), Státní rostlinolékařská správa (SRS) nebo hygienické stanice. Na ad hoc kontroly mohou přijet na statek provést i kontrolní orgány z EU.

Pokud je při kontrolách zjištěno, že zemědělec nebo firma nedodržují předpisy, může jim být nejen uložena jednorázová pokuta. V případě závažných porušení práva mohou být zemědělci částečně nebo úplně odebrány dotace. Třeba v případě, pokud deklaruje, že provozuje biochov – a pobírá na to zvláštní podpory na pro biozemědělství – a při kontrole se zjistí, že k ošetřování zvířat používá zakázané chemické látky. V takovém případě může být navíc i trestně stíhán.

Reformou společné zemědělské politiky, kterou právě projednáváme v Evropském parlamentu, má být tento systém „z gruntu překopán“. Návrh reformy se skládá ze změn tří nařízení. Největší změny jsou předloženy v rámci nařízení o strategických plánech. Kdysi v dobách, kdy ČR ještě nebyla členem EU, a kdy se i Unie ještě jmenovala Evropské hospodářské společenství (EHS), bylo ve strategických plánech stanoveno, kolik milionů tun rostlinných komodit jako pšenice nebo brambory má být vypěstováno a kolik kusů hospodářských zvířat má být chováno a ročně poraženo na jatkách, aby bylo zajištěno dost potravin pro občany. Plán byl na úrovni Společenství a na úrovni jednotlivých států byl rozpracován podle místních podmínek. Někde se dobře daří ovoci jinde skotu.

Na tyto plány byly navázány dotace, které byly v dobách EHS vypláceny podle počtu chovaného dobytka a podle hektarů osázených jednotlivými druhy hospodářských rostlin. S jejich pomocí se Společenství podařilo dosáhnout potravinové soběstačnosti a později i vývozních úspěchů. V době, kdy ČR vstupovala do EU, už tento systém fungoval jen částečně a jen pro západní země. Pro nás a další východní státy byly dotace nastaveny tak, aby někteří zemědělci jakžtakž přežili. Systém podpory vyplácené na hektar bez dotací na dobytek je v podstatě „držhubné“. Dotace vyplácené českým zemědělcům jsou čtvrtinové ve srovnání s tím, co dostávají Francouzi, Němci nebo Holanďané.

Dotace pro naše zemědělce v podstatě jen kompenzují vícenáklady, které jim vznikají tím, že při obhospodařování půdy musí dodržovat všechny nařízení a zákazy stanovené Bruselem. Oproti tomu co Brusel chystá, je ale systém aspoň jednoduchý. Nyní chce EU do nařízení o strategických plánech přidat nové cíle. Většinou nemají mít nic společného s výrobou potravin ani jejich kvalitou, ale s politickými záměry Komise. Tedy se Zeleným údělem.

Podle návrhu, o němž jednají kolegové ve skupině pro nařízení o strategickém plánu, by Komise měla dostat pravomoc stanovit cíle společné zemědělské politiky, jichž má být pomocí dotací dosaženo. Včera návrh dorazil i do naší skupiny, v níž jako stínový zpravodaj zastupuji frakci Identita a demokracie (ID), v jejímž rámci pracují europoslanci zvolení v ČR za SPD. Nám byla předložena část o dotacích, která je provázána se strategickým plánem. Po přečtení návrhu řada z nás nevěřila vlastním očím. Komisi by mělo být dáno zmocnění stanovit cíle formou prováděcího nařízení Komise – tedy unijní obdobou vyhlášky, o níž nehlasuje ani Rada ani europarlament. Něco takového by u nás zrušil Ústavní soud jako odporující Ústavě.

Nejen podle naší Ústavy, ale i podle ústav řady dalších členských států, lze povinnosti ukládat pouze zákonem. Sankce lze ukládat také výhradně za porušení zákona. Nikoli jakéhosi prováděcího předpisu. Komise si podle mého soudu záměrně napsala návrh takového ustanovení, protože jí je jasné, že některé cíle, jejichž plnění chce po zemědělcích a členských státech požadovat, by ji Rada ministrů zemědělství ani europarlament nikdy neschválili. Například různé nyní módní „klimatické cíle“, které se zemědělstvím nemají nic společného. A jejichž plnění zemědělec svojí činností prakticky nemůže nijak ovlivnit.

Např. „snížení klimatických dopadů pěstování pšenice o 30%“. Takové „ptákoviny“ místopředseda Evropské komise Frans Timmermans navrhuje každou chvíli. Nikdo neví, jaké jsou klimatické dopady pěstování pšenice. Ani jak to měřit. Komise je však chce plošně snižovat o procento, které si někdo „vycucal z prstu“. Šlo by o legraci, pokud by Komise podle návrhu, který nám byl předložen, neměla dostat pravomoc seškrtat členskému státu dotace pro zemědělce za to, že země stanoveným způsobem neplní klimatické cíle. Jde o extrémně gumové zmocnění Komisi odebírat členským státům peníze za cokoliv.

Členský stát může pomocí svých dozorových orgánů kontrolovat jestli zemědělec dodržuje všechny povinnosti a omezení, které mu ukládá právo EU a vnitrostátní právo. Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) může kontrolovat jestli zemědělec skutečně hospodaří na hektarech, na něž dostává dotace. Tedy zda je vlastní nebo je má v nájmu. Může též kontrolovat, zda zemědělec řádně provádí to, na co dostal dotace na tzv. citlivé komodity – tedy jestli má příslušný počet krav či ovcí, zda má na poli brambory nebo ovocné stromy apod. Tím však možnosti kontroly státu nad činností zemědělce končí.

Kontrola dodržování neměřitelných klimatických cílů je prakticky nemožná. Komise chce tento nástroj mít a používat jej k šikaně členských států, které její politice nevyhovují. Asi není náhodou, že nám byl tento návrh předložen k projednání necelý měsíc poté, kdy Komise v rámci návrhu nového Víceletého fiskálního rámce pro léta 2021 až 2027 navrhuje snížit výdaje na zemědělství o 34 miliard eur. Pomocí sankcí za neplnění klimatických cílů by škrty dopadly jen na členské státy, které Komisi dělají potíže. Třeba odmítáním přerozdělování migrantů.

Jak by realizace tohoto návrhu vypadala v praxi? Dovolím si uvést příklad na jednom roce např. 2024: V květnu 2023 by si zemědělci podali žádost o dotace a uvedli by počet hektarů, na nichž hospodaří, počty dobytka a počet hektarů na nichž hodlají pěstovat citlivé komodity. V říjnu 2023 by SZIF vyplatil zálohy na dotace na rok 2024 – tj. 50% dotačního nároku. Během zimy a jara by SZIF provedl kontroly, zda zemědělec dělá vše na co čerpal dotace. Zda řádně obhospodařuje všechny pozemky, jestli má příslušné zvířectvo, či má-li zaseto nebo zasazeno vše na co dostal dotace na

citlivé komodity. Pokud vše souhlasí, dostal by zemědělec v květnu 2024 doplatek dotací (zbývajících 50%). Pokud jsou nalezeny chyby – SZIF uplatní srážku a může odebrat i celou dotaci. V takovém případně musí zemědělec vrátit i to, co dostal na záloze.

V lednu 2025 by ČR žádala Brusel s veškerou dokumentací o proplacení dotací, které SZIF vyplatil zemědělcům. Podle současných pravidel má EU ještě celý rok na kontrolu správnosti. Pokud kontroloři nenajdou v účtech chyby na konci roku, pošlou do SZIF doplatek. U chyb uplatní srážku. Nyní Komise navrhuje, aby její úředníci mohli po třech letech navíc kontrolovat, jestli vyplacení dotací vedlo nejen k patřičné zemědělské výrobě dle předpisů, ale i k plnění jakýchsi politických cílů. Tím by se vyplacení doplatku členskému státu posunulo o 2 roky na rok 2028.

Jenže co se stane, když nedojde k plnění politických cílů Komise i když zemědělci řádně hospodaří podle všech pravidel? Pokud by Komise došla k závěru, že všichni dotovaní zemědělci sice řádně hospodaří, plní všechny předpisy, ale přesto nedošlo ke snížení „klimatického dopadu“ o 30% jak napsala do prováděcího nařízení, ale jen o 20%, mohla by vůči ČR uplatnit srážku ve výši 1/3 dotací, které SZIF vyplatil zemědělcům. Třetinu dotací, na níž má nárok ČR pro své zemědělce, by naší zemi EU zpětně odebrala.

Ivan David